

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

FUNKČNÍ GRAMOTNOST SENIORŮ

Bakalářská práce

Obor studia: Andragogika s profilací na personální management

Autor: Daniela Galiová

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Naděžda Špatenková, Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Funkční gramotnost seniorů*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 25. března 2019

Podpis

Děkuji PhDr. Mgr. Naděždě Špatenkové a Ph.D. Mgr. Ivaně Olecké,
Ph.D. za podnětné rady a připomínky ke zpracovávanému tématu.

Anotace

Jméno a příjmení:	Daniela Galiová
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Andragogika v profilaci na personální management
Obor obhajoby práce:	Andragogika v profilaci na personální management
Vedoucí práce:	PhDr. Mgr. Naděžda Špatenková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019
Název práce:	FUNKČNÍ GRAMOTNOST SENIORŮ
Anotace práce:	Funkční gramotnost je jev propojený s dovednostmi a schopnostmi vyhledávat a využívat informace. Úroveň funkční gramotnosti se formuje po celou životní dráhu jedince a výrazně určuje jeho samostatnost a kvalitu života. Proběhlé výzkumy věnují svou pozornost faktorům, které tuto dovednost ovlivňují a soustředí se převážně na věkovou kategorii s maximální hranicí 65 let. Demografické údaje nás však informují o stoupající hranici průměrné délky života, délka života stoupla během posledních 100 let o 30 let. Je tedy nutné věnovat pozornost seniorské věkové kategorii a právě funkční gramotnost je jedna z oblastí přirozeného zájmu v oblasti edukace a prevence u vyššího věku. Vyšší věk je více ovlivněn osobními překážkami, fyzickou a psychickou kondicí jedince. Zjistit aktuální informace o funkční gramotnosti seniorů, v období let 2014-2018 metodou systematického review, je hlavním cílem této práce. Analýza studií ukázala, že funkční gramotnost seniora je převážně zkoumána a podporována v oblasti zdraví.
Klíčová slova:	funkční gramotnost, senior, starší lidé, systematické review, zdravotní gramotnost

Title of Thesis:	Functional literacy of seniors
Annotation:	Functional literacy is a phenomenon connected to the skill and ability to seek out and use information. The level of functional literacy is formed throughout an individual's life and is a major determining factor in this individual's independence and quality of life. Research focusing on factors that influence an individual's skill and concentrate chiefly on age categories of a maximum age of 65 years, have taken place. However demographic data informs us that the maximum life span is increasing. Over the last century the average life span has risen by 30 years. Attention must therefore also be given to the senior age category and functional literacy is a field of natural interest in the field of education and prevention in people of a higher age. Higher age is also influenced by personal obstacles and the physical and mental fitness of an individual. The primary goal of this thesis is to establish current information about the functional literacy of seniors during the period from 2014 – 2018, using the systematic review method. An analysis of studies has shown that senior functional literacy is chiefly examined and supported in the field of healthcare.
Keywords:	Functional literacy, senior, older people, systematic review, health literacy
Názvy příloh vázaných v práci:	Příloha č. 1: Identifikace zdrojů 1 – 12
Počet literatury a zdrojů:	28
Rozsah práce:	60 s. (74 174 znaků s mezerami)

Obsah

Anotace	4
Obsah	6
Úvod	7
1 Funkční gramotnost	9
1.1 Podstata a dimenze funkční gramotnosti.....	9
1.2 Měřitelnost funkční gramotnosti a faktory ovlivňující funkční gramotnost.....	13
1.3 Výzkumy a testování funkční gramotnosti.....	18
1.3.1 Výzkum IALS a SIALS	18
1.3.2 Výzkum PIAAC a PISA.....	19
2 Kdo je senior	21
2.1 Definice pojmů senior, důchodce, penzista	21
2.2 Senior a funkční gramotnost	22
3 Výzkumná část	24
3.1 Výzkumná metoda - systematické review	24
3.2 Výzkumný cíl a výzkumné otázky.....	26
3.3 Kritéria výzkumu, diagram výzkumu.....	26
3.4 Analýza dat.....	29
3.5 Dílčí závěr	38
Závěr	40
Literatura a zdroje	42
Seznam zkratk	47
Seznam tabulek a grafů	48
Seznam příloh	49
Příloha č. 1: Identifikace zdrojů 1 – 12	50

Úvod

Podstata gramotnosti je stále stejná, je to schopnost číst, psát a počítat. Podstata funkční gramotnosti je spojená s náročnější dovedností, než je základní gramatická dovednost, proto dosažená úroveň gramotnosti jedince nemusí být dostatečná ve vztahu k funkční gramotnosti. Výzkumy související s úrovní funkční gramotnosti, faktory ovlivňující tuto dovednost a testování tohoto jevu vedly ke vzniku mezinárodně používaného testu zaměřeného na tři dimenze funkční gramotnosti. Tři základní dimenze funkční gramotnosti byly specifikovány jako gramotnost literární, dokumentová a numerická.

Z výzkumného pohledu je tento jev propojený s dovedností a schopností v oblasti vyhledávání a využívání informací. Informace o rozložení gramotnosti v populaci je důležitá pro rozvoj jednotlivých zemí, a to nejen z důvodu ekonomického a sociálního, ale také z důvodu politického. Pojem funkční gramotnost je často upřesněn souslovím *funkční gramotnost dospělých*, které ukazuje na populaci starší 15 let. Výzkumy napříč zeměmi zaměřily svou pozornost na souvislosti s faktory jako je věk, pohlaví, vliv socioekonomického statusu rodiny a zaměstnání respondenta.

Znalost definice funkční gramotnosti a testování úrovně této dovednosti je u nás ve svých počátcích. V mezinárodních diskuzích se objevují rozdílné postoje a názory k užívání pojmu funkční gramotnost. Proběhlé výzkumy zahrnují studie s respondenty maximálního věku 65 let, avšak průměrný věk dožití jedince stoupá, nabízí se tedy věnovat pozornost otázce funkční gramotnosti také u jedinců starších 65 let.

Senior se stává zajímavou věkovou kategorií dnešní doby. Statistické údaje o stárnutí obyvatelstva jednoznačně ukazují na vzrůstající počet seniorské populace. Pojem senior se více diferencuje od pojmu důchodce a aktivity této věkové kategorie vzrůstají v mnoha sférách společenského života. S touto věkovou kategorií se začíná spojovat nejen péče a neodvratitelné příznaky stárnutí, ale také soběstačnost a sebedůvěra. Společnost se musí na tyto nové skutečnosti připravit, počítat s potřebnou péčí, ale také s možností využití potenciálu této narůstající věkové skupiny obyvatel. Z pohledu edukace se s touto věkovou kategorií nabízí rozvoj funkční gramotnosti. Dobrá úroveň funkční gramotnosti posiluje jedince v samostatnosti a zároveň oslabuje ekonomickou zátěž pro společnost. Faktory ovlivňující funkční gramotnost jsou u seniora více ovlivněny jeho aktuálním zdravím a fyzickou kondicí. Osobní aktivita jedince je však faktorem, který není ovlivněn kalendářním věkem.

V závěru práce jsou popsány postupné kroky výzkumné metody – systematického review, metody související se systematickým přehledem literatury na dané téma a technikou analyzování obsahu sdělení na základě jasně definovaných kvantitativních jednotek. Funkční gramotnost je jev měřitelný přímo a mezinárodně uznávaný měřicí nástroj má jasně stanovenou měřicí škálu, proto cílem práce není funkční gramotnost měřit. Výzkumným cílem této práce je zjistit aktuální závěry o tématu funkční gramotnost seniorů objektivní metodou obsahové analýzy.

1 Funkční gramotnost

1.1 Podstata a dimenze funkční gramotnosti

Jednoduchou a srozumitelnou definici gramotnosti, vypracovanou UNESCO, přijalo 10. zasedání Valného shromáždění již v roce 1958. První pokusy měření gramotnosti došly k poznání, že tato definice není zcela přesná. Gramotnost je jev více kontinuální než dichotomický, vyvíjí se společně s kulturou a společností, a tedy není jevem univerzálním. Základní znalost číst, psát a počítat musí být doplněna dovedností tyto znalosti využívat v praktickém životě. Začalo se uvažovat o novém pojmu „*funkční gramotnost*“ a hledala se definice, která by byla akceptována v mezinárodním měřítku. Proces byl poměrně zdlouhavý. Až v roce 1978 byla přijata na 20. zasedání Valného shromáždění formulace odpovídající definici funkční gramotnosti: „*Funkčně gramotný člověk je takový, který může být zapojen do všech aktivit, v nichž je pro efektivní fungování v jeho skupině a komunitě vyžadována gramotnost, a také které mu umožňují pokračovat ve využívání čtení, psaní a počítání v zájmu jeho vlastního a komunitního rozvoje*“ (UNESCO, 1978, s. 12).

Definovat gramotnost znamená kontinuálně diskutovat a přijímat nové podněty. Zcela přesně vystihuje tuto proměnlivost Wagner (1992): „*Gramotnost jako kulturní fenomén může být adekvátně definována a chápána jen uvnitř každé kultury, jazyka, a časového období, v nichž existuje. Není proto překvapující, že nikdy nebude troje platit jen jedna definice gramotnosti*“ (Wagner, 1992, s. 36)

Argumenty a kritické připomínky pojmu funkční gramotnost ukazují rozdílné postoje k tomuto pojmu. Setkáváme se s chápavým postojem a nutností definovat rozdíl mezi gramotností a funkční gramotností, ale také s argumenty proti užívání tohoto pojmu. „*Ve prospěch užívání termínu funkční*

gramotnost hovoří také prakticky všechny již realizované studie gramotnosti ve vyspělých zemích“ (Rabušicová, 2002, s. 21).

Podstata samotné gramotnosti je propojena se schopností číst, psát a počítat. Tato podstata je stále stejná. Funkční gramotnost je spojována především s dovedností, která je požadována v návaznosti na stanovené normy a požadavky dané společnosti. Rabušicová (2002) shrnuje podstatu funkční gramotnosti do deseti bodů, které podle ní nejlépe vystihují samotnou podstatu vymezení tohoto pojmu. Vymezené body pokládá autorka práce za dosti přesné shrnutí přehledu podstaty pojmu funkční gramotnost, proto jsou uvedeny níže ve zkrácené verzi.

Podstata funkční gramotnosti dle Rabušicové (2002, str. 19), zkrácená verze:

- 1. Funkční gramotnost je přizpůsobena kulturnímu kontextu prostředí, v němž se užívá.*
- 2. Dosažená individuální gramotnost nemusí být dostatečná ve vztahu k funkční gramotnosti.*
- 3. Dovednosti spojené s funkční gramotností jsou náročnější, než základní gramatická dovednost.*
- 4. Funkční gramotnost - schopnost komunikovat.*
- 5. Funkční gramotnost není jev dichotomický.*
- 6. Funkční gramotnost je kontinuum, měří se a interpretuje.*
- 7. Funkční gramotnost se měří přímo, neodhaduje se podle indikátorů.*
- 8. Úspěšnost řešení úkolů každodenního života není totožná s gramotností získanou vzděláním.*
- 9. Funkční gramotnost se týká populace starší 15 let.*
- 10. Funkční gramotnost – pojem související s vyspělými zeměmi.*

Využívat psané informace, analyzovat údaje, a tím se úspěšně orientovat ve společnosti. To vše s ohledem na výše popsany fakt, že funkční gramotnost je jevem kontinuálním. S vědomím, že úroveň funkční gramotnosti souvisí s životním stylem.

Dichotomický rys jevu gramotnost umožňuje rozdělení lidí na dvě skupiny, a to na gramotné a ngramotné. Lidé ngramotní jsou soustředěni v nejchudších a nejzaostalejších zemích světa. Funkční gramotnost je jev spojován se zeměmi vyspělejšími. V těchto zemích s nastaveným povinným základním vzděláním se setkáváme se zjišťováním úrovně funkční gramotnosti, nikoli s rozdělením populace na gramotnou a ngramotnou. Nízká míra gramotnosti je ve vyspělých zemích synonymem pro nízkou úroveň funkční gramotnosti. V mezinárodních statistikách zabývajícími se tématem gramotnosti nezaznamenáváme u vyspělejších zemí údaje o ngramotnosti. *„V těchto zemích se ale objevuje jiný fenomén, popsany jako tzv. funkční gramotnost, respektive její nízká míra. V případě průmyslově rozvinutých zemí se totiž začalo ukazovat, že termín gramotnost – ngramotnost, tak jak se běžně užíval, neupozorňuje na důležitý fakt, že ne všichni mají schopnost těchto základních gramotnostních dovedností spolehlivě využívat ve svém běžném životě.“* (Rabušicová, 2002, s. 72)

Funkční gramotnost je propojena především z výzkumného pohledu s třemi základními dimenzemi tohoto pojmu. Jedná se o gramotnost literární, gramotnost dokumentovou, gramotnost numerickou. Přesnější specifikace jednotlivých dimenzí zní takto:

- **literární gramotnost** (prose literacy) - znalost a dovednost porozumět informaci z textu (recenze, esej, báseň, beletrie, atd.),
- **dokumentová gramotnost** (document literacy) - znalost a dovednost vyhledat a využít informaci z dokumentu (tabulka, graf, jízdní řád, formulář),

- **numerická gramotnost** (quantitative literacy) - znalost a dovednost manipulovat s čísly, aplikovat matematické operace (vyplnit objednávku, určit pořadí matematických operací).

Popsané dimenze umožňují diferencovat dovednosti, zejména se zaměřují na práci dospělého jedince s informacemi.

Specifikace jednotlivých dimenzí ukazuje, že se podařilo vymezit v těchto třech základních skupinách podstatnou část dovedností s psaným textem. Údaje jednotlivých dimenzí nám poté svým součtem a následným výpočtem průměru ukazují informaci o celkové funkční gramotnosti.

Funkční gramotnost se často vyskytuje v sousloví funkční gramotnost dospělých. *„Gramotnost je totiž jistý komplex dovedností, jež jsou praktikovány v sociálně relevantním kontextu, a je tedy jen logické, že dokud člověk není dospělý, nemá všechny příležitosti tyto sociálně požadované dovednosti aplikovat.“* (Rabušicová, 2002, s. 21). Přidáme-li k pojmu funkční gramotnost jeden z dalších možných přívlasků, vznikne možnost zaměřit se na jednu z nabízených variant funkční gramotnosti, a to na funkčně zdravotní gramotnost.

Arnošt Veselý (2013) se při zkoumání neekonomických efektů gramotnosti dostává k souvislostem mezi gramotností a subjektivním pocitem zdraví. *„Platí, že lidé, kteří pozitivněji hodnotí svůj zdravotní stav, mají zároveň vyšší míru čtenářské gramotnosti. Souvislost mezi numerickou gramotností a zdravím je velmi podobná: lidé s výborným zdravotním stavem dosahují průměrného skóre 284, zatímco lidé udávající špatný zdravotní stav 241.“* (Straková a Veselý, 2013, s. 87). Může se jednat o souvislost přímou - vyšší znalost o zdravotním stavu a zodpovědné jednání související se zdravím odpovídá vyšší úrovni gramotnosti, nebo se může jednat o souvislost nepřímou, kdy lidé s vyšším vzděláním a vyššími příjmy jsou zaměstnáni v profesích, kde nejsou vystaveni rizikovým faktorům.

1.2 Měřitelnost funkční gramotnosti a faktory ovlivňující funkční gramotnost

Jak změříme znalost a dovednost související se získanou informací z textu? Touto otázkou se zabýval tým odborníků před spuštěním prvního rozsáhlejšího výzkumu. Projekt si stanovil za cíl vytvořit model výzkumu nejen pro další srovnávací testy, ale také porozumět funkční gramotnosti napříč zeměmi a pochopit další souvislosti, například z pohledu sociálních a ekonomických faktorů.

Pro jednotlivé dimenze funkční gramotnosti tak vznikly sady úkolů, které byly rozděleny do pěti úrovní. Všechny tyto úrovně mají celkovou bodovou škálu pět set bodů. Úroveň jedna je úrovní s nejmenší náročností, úroveň pět je úrovní s nejsložitější náročností. V některých zemích dosáhlo malé procento respondentů na nejvyšší úroveň, proto byly dvě poslední úrovně sloučeny při interpretaci výsledků. Pro lepší představu bodového rozdělení popisovaných úrovní je uveden přesný údaj jednotlivých úrovní.

- úroveň 1 0 – 225 bodů
- úroveň 2 226 – 275 bodů
- úroveň 3 276 – 325 bodů
- úroveň 4 326 – 375 bodů
- úroveň 5 376 - 500 bodů

Podstatnou informací této části je, že vznikl měřicí nástroj pro zjištění úrovně funkční gramotnosti s jasně stanovenými pravidly, který umožňuje dosáhnout validních výsledků. Z ekonomického, sociálního a politického hlediska je informace o rozložení gramotnosti v populaci velmi cenným údajem. Napomáhá pochopit, plánovat, ovlivnit faktory související s gramotností a tím směřovat rozvoj jednotlivých zemí. Je potřeba opětovně zdůraznit, že funkční gramotnost se týká pouze populace starší 15 let

a sousloví *funkční gramotnost dospělých* dokazuje, že zde mluvíme o části populace podstatně ovlivňující oblast politiky.

V průběhu lidského života gramotnostní dovednosti stále rozvíjíme a doplňujeme. Zvídavostí, houževnatostí a životním stylem měníme dosaženou úroveň těchto dovedností. Dovednosti spojené s gramotností můžeme v průběhu života nejen zlepšit a rozšířit, ale také ztratit a omezit.

Faktory ovlivňující gramotnostní dovednosti u respondentů do věku 65 let byly zkoumány z pohledu socioekonomického statusu rodiny, zaměstnání, vzdělání, pohlaví a věku respondenta.

Vliv socioekonomického statusu rodiny je spojován s kulturním kapitálem rodiny. Tento faktor souvisí s mezigeneračním přenosem informací uvnitř rodinného prostředí. Souvisí s dosaženým vzděláním rodičů, pracuje s otázkami souvislosti vzdělání otce i matky a dosažené funkční gramotnosti jejich potomka. Odpovědi na otázky s tím spojené se nabízely v měření počtu let formálního vzdělání rodičů. Pozornost výzkumů se zaměřila také na souvislosti s vykonávaným povoláním rodičů. Otázka socioekonomického vlivu byla v mezinárodním měřítku uzavřena v závěrečné zprávě IALS (Literacy, 2000).

Menší socioekonomické nerovnosti v konkrétních zemích ukazují, že je zde souvislost v posuzování gramotnostních testů mezi dvěma skupinami. Jedná se o skupinu respondentů, kde rodiče dosáhli nižšího vzdělání, a skupinu respondentů, kde rodiče dosáhli vzdělání vyššího. Pokud poměřením těchto skupin došlo k menšímu rozdílu, znamenalo to také podstatně menší rozdíl v socioekonomických nerovnostech dané země.

Výzkumy, které se zaměřily na faktor pohlaví, ukazovaly lepší výsledky ve prospěch mužů, a to i v případech, kde byl vliv dosaženého vzdělání eliminován. Ženy dosahovaly mírně lepších výsledků pouze v gramotnosti literární. Dosažení lepších výsledků literární gramotnosti u žen by mohlo

souviset s typem zaměstnání, které je více zaměřené na literární dovednosti a je méně na technické dovednosti. Ženy častěji čtou, věnují více času rodinné korespondenci, podílejí se více na školní přípravě svých potomků.

Uvedená souvislost, že gramotnost literární úzce souvisí s aktivnějším přístupem ke čtení a psaní, může zejména v pozdějším věku být podstatnějším faktorem pro dosažení vyšší úrovně v měření funkční gramotnosti, než je faktor zohledňující pohlaví respondenta. Zde opět narážíme na fakt, že funkční gramotnost během svého života můžeme rozvíjet i ztrácet.

Tabulka 1: Průměrné skóre v testech funkční gramotnosti podle pohlaví

	<i>muži</i>	<i>ženy</i>
literární gramotnost (269,4)*	269,3	269,4
dokumentová gramotnost (282,9)	287,5	278,5
numerická gramotnost (298,1)	303,1	293,2
celková gramotnost (283,5)	286,6	280,4

* Údaj v závorce znamená průměrné skóre pro celou zkoumanou populaci ve věku 16 až 65 bez ohledu na pohlaví.

Zdroj: Gramotnost: staré téma v novém pohledu, s. 15 (2002)

Výzkum ve vztahu funkční gramotnosti a věku potvrdil souvislost mezi stářím respondenta a dosaženou úrovní v testech. „O souvislosti mezi těmito jevy nám vypovídá také korelační koeficient (Spearmanův koeficient pořadové korelace = -0,17): čím starší respondent, tím horší výsledky v testech.“ (Rabušicová, 2002, s. 118). Faktor věku je ovlivněn více proměnnými. Rabušicová (2002) uvádí návaznost jednotlivých věkových kategorií a souvislost ve vztahu k další proměnné, ve vztahu ke vzdělání. Souhlasí s faktem podpořeným i jinými studiemi, že s přibývajícím věkem

klesá skóre gramotnostních testů. Zároveň upozorňuje na odlišné výsledky starších lidí ve vztahu k jejich dosaženému vzdělání a na souvislost, že mladší respondenti mají výhodu ukončeného formálního vzdělání s vyšším potenciálem.

Tabulka 2: Průměrné skóre v testech funkční gramotnosti podle věkových kategorií

	16-25	26-35	36-45	46-55	56-65
literární gramotnost (269,4)*	280,5	279,7	271,4	261,7	248,6
dokumentová gramotnost (282,9)	294,7	295,3	284,9	273,5	262,4
numerická gramotnost (298,1)	303,5	309,0	301,4	291,7	282,2
celková gramotnost (283,5)	292,9	294,6	285,9	274,6	264,4

* Údaj v závorce znamená průměrné skóre pro celou zkoumanou populaci ve věku 16 až 65 bez ohledu na věkové kategorie

Zdroj: Gramotnost: staré téma v novém pohledu, s. 118 (2002)

Pokud v rámci výkonu našeho povolání pracujeme s informacemi v písemné formě, píšeme údaje, vyplňujeme formuláře, posilujeme tím pravidelně své gramotnostní dovednosti. Prostředí práce a kategorie vykonávaného povolání je tedy dalším podstatným faktorem ovlivňujícím možnost úspěšnosti v dosažených úrovních gramotnosti. Lidé pracující manuálně, kde kategorie pracovního zařazení nevyžaduje písemnou komunikaci a práci s písemnými materiály, dosahují nízké úrovně dokumentové gramotnosti. Naopak pravidelná práce s informacemi v tištěné podobě a nutnost psát naše gramotnostní dovednosti posiluje. Jeden ze závěrů IALS tento fakt výstižně popisuje: „Gramotností dovednosti jsou, podobně jako

svaly, udržovány a posilovány prostřednictvím pravidelného užívání“ (Literacy, 1995, s. 116).

Tabulka 3: Průměrné skóre v literární, dokumentové, numerické a celkové gramotnosti podle typu zaměstnání respondenta

<i>průměrné skóre/ typ zaměstnání</i>	<i>literární gramotnost (271)*</i>	<i>dokumentová gramotnost (285)*</i>	<i>numerická gramotnost (301)*</i>	<i>celková gramotnost (286)*</i>
Duševní pracovníci vyšší	288	304	320	304
Duševní pracovníci nižší	266	281	294	281
Manuální pracovníci vyšší	263	276	290	276
Manuální pracovníci nižší	254	266	284	268

** Údaj v závorce znamená průměrné skóre pro celou zkoumanou populaci ve věku 16 až 65 let bez ohledu na typ zaměstnání*

Zdroj: Gramotnost: staré téma v novém pohledu, s. 126 (2002)

Pracovní prostředí ztrácí svůj vliv při odchodu zaměstnance do důchodu, kdy jedinec zcela utlumí svou pracovní aktivitu a není nucen k určité disciplíně v souvislosti s pravidelným přijímáním informací souvisejícími s výkonem povolání. V tomto období se dostává více do popředí dříve vykonávaná mimopracovní aktivita a prostředí domova. Životní styl a způsob trávení volného času je svobodnou volbou jednotlivce,

který svou aktivitou může gramotnost posílit a svou pasivitou gramotnost ztrácet.

1.3 Výzkumy a testování funkční gramotnosti

1.3.1 Výzkum IALS a SIALS

Na podzim roku 1994 byl zahájen mezinárodní srovnávací výzkum funkční gramotnosti dospělých, který byl ukončen v roce 1996. Výzkum nesl název IALS - International Adult Literacy Survey - a účastnilo se ho osm zemí: Francie, Holandsko, Kanada, Německo, Polsko, Švédsko, Švýcarsko a Spojené státy americké. Od ledna 1997 do prosince 1998 probíhal navazující druhý projekt s názvem SIALS - Second International Adult Literacy Survey a počet participujících zemí se rozšířil o další země (Matějů, 1997).

Druhá etapa výzkumu funkční gramotnosti byla realizována i s účastí České republiky. Tým odborníků ze Sociologického ústavu AV ČR společně s našimi předními odborníky na gramotnost a výzkumnou agenturou SC&C provedli pilotáž, šetření, skórování. V rámci tohoto výzkumu dosáhli respondenti v dimenzi gramotnosti dokumentové a numerické nad 90% mezinárodního průměru, ovšem v dimenzi gramotnosti literární pouze okolo 80%. Slabinou České republiky byl aktivní přístup k informacím, schopnost vyhledat, třídít, kombinovat (Matějů, 1998 - 1999).

Výzkumy potvrdily, že lidé s vyšším vzděláním dosahují v testech funkční gramotnosti lepších výsledků a že funkční gramotnost je jedním ze zdrojů životního úspěchu, ovšem nebyla prokázána souvislost mezi dosaženým stupněm formálního vzdělání a funkční gramotností. Překvapivým zjištěním bylo, že 50% lidí s nejnižší úrovní funkční gramotnosti si myslí, že jejich schopnost pracovat s textem psaným česky je vynikající. Výsledky také ukázaly, že Česká republika patří mezi země

s rostoucí sociální uzavřeností, tedy že vyššího stupně vzdělání dosahují děti vzdělaných rodičů (Matějů, 1998 - 1999).

1.3.2 Výzkum PIAAC a PISA

Výzkum zaměřený na osoby ve věku 16 – 65 let se uskutečnil opětovně v letech 2009 – 2013 pod zkratkou PIAAC. Tento Mezinárodní výzkum vědomostí a dovedností dospělých navazuje na výzkum PISA, který zkoumá gramotnost matematickou, čtenářskou a přírodovědnou u žáků ve věku 16 let. Výzkum PISA monitoruje, co se žáci naučili. PIAAC zjišťuje, jak dospělí dovednosti používají v životě a v práci. Projekt PIAAC byl řízen Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD Programme for the International Assessment of Adult Competencies). (Straková, 2013, s. 23)

V České republice projekt realizoval Ústav pro informace ve vzdělávání. Výstupem z tohoto projektu bylo zjištění, že v čtenářské a numerické gramotnosti se Česká republika umístila na 12. místě z celkových 19. Při řešení problémů s využitím informační technologie jsme obsadili 13. místo z 20. Souhrnně jsme dosáhli nadprůměrného výsledku v numerické gramotnosti a průměrného výsledku při řešení problémů v oblasti informačních technologií a průměrného výsledku v gramotnosti čtenářské. (Straková, 2013, s. 24)

Gramotnost je významná pro jednotlivce i společnost. Funkční gramotnost znamená osvojení gramotnostních dovedností a především jejich užití v každodenním životě. Individuální gramotnost je hodnocena podle nároků společnosti, ve které jedinec žije. Každodenní aktivitou jedince dochází k posilování a rozvíjení jeho gramotnosti, naopak pasivitou se gramotnostní dovednosti oslabují. Funkční gramotnost je jev měřitelný, vznikl mezinárodně uznávaný měřicí nástroj s jasně definovanou měřicí

škálou. Jedna z hlavních podstat funkční gramotnosti je, že se neodhaduje podle indikátorů, ale je to jev měřený přímo.

2 Kdo je senior

2.1 Definice pojmů senior, důchodce, penzista

Definovat samotné označení senior je velmi problematické. V českých poměrech se jedná o termín poměrně mladý a spíše spojovaný s pracovní pozicí, či s pozicí v souvislosti se sportem. Jako objektivní ukazatel označení senior se nejvíce nabízí kalendářní věk jedince. Tento ukazatel však může být jinak vnímán v rozvojové zemi a odlišně v zemi vyspělejší. Zároveň je potřeba mít na paměti, že dnes stanovená věková hranice pro označení seniora bude v závislosti na neustále se prodlužující délku dožití ještě nějakou dobu faktorem proměnným.

Česká republika se jako vyspělejší stát přiklání k věkové hranici 65 let. Křivohlavý (2011) rovněž věk 65 let považuje za začátek stáří a označuje tuto etapu jako „*život v důchodu*“. Zdůrazňuje, že pobírání či nepobírání starobního důchodu není určujícím kritériem.

Pojem *senior* se dostává do popředí jako modernější a přesnější označení pro starší věkovou kategorii. Důkazem je přejmenování Svazu důchodců České republiky od ledna 2018 na název Senioři České republiky s vysvětlením, že se jedná o modernější a přesnější označení této organizace. Jako vysvětlení se uvádí, že pojem důchodce označuje také příjemce například invalidního a sirotčího důchodu. Původní název této organizaci by se tedy měl správně uvádět jako Svaz starobních důchodců České republiky. Zde narážíme na aktivní životní přístup jedinců této organizace, kteří by tento relevantní název vnímali spíše negativně. Masivnějším rozšířením používání pojmu senior vzniká potřeba právního zakotvení této definice, stejně jako je právně zakotven pojem *důchodce* legislativou České republiky. (Senioři České republiky, online)

2.2 Senior a funkční gramotnost

Téma práce je zaměřeno na seniorskou věkovou kategorii. Demografické studie ukazují na vývoj stárnutí obyvatelstva v naší zemi. Pravděpodobný vývoj předpokládá, že v roce 2050 budou lidé starší 65 let tvořit skoro jednu třetinu obyvatel naší země. Starších občanů s věkem nad 80 let bude v nedaleké budoucnosti milion (Křivohlavý, 2011, s. 27). V letech 2000 až 2016 vzrostlo procentuální zastoupení populace ve věku 65 let a více v České republice o více než pět procent. Vzhledem ke zjevnému stárnutí populace je dobré směřovat aktivity k využití potenciálu předpokládané třetinové části obyvatel a počítat s aktivním přístupem seniorů. Edukační programy zaměřené na tuto skupinu by měly cílit nejen k prevenci rizikového chování, ale také k posílení soběstačnosti a sebedůvěry. Seniorská životní fáze se prodlužuje a toto období začínáme vnímat jako rané a pozdní období seniora. Především v té ranější fázi lze využít zkušenosti a dovednosti seniorů a jejich potenciálu k prospěchu celé společnosti, vést seniory k aktivitě, pomáhat jim nadále žít plnohodnotný život, nikoli pouze přežívat v období stáří.

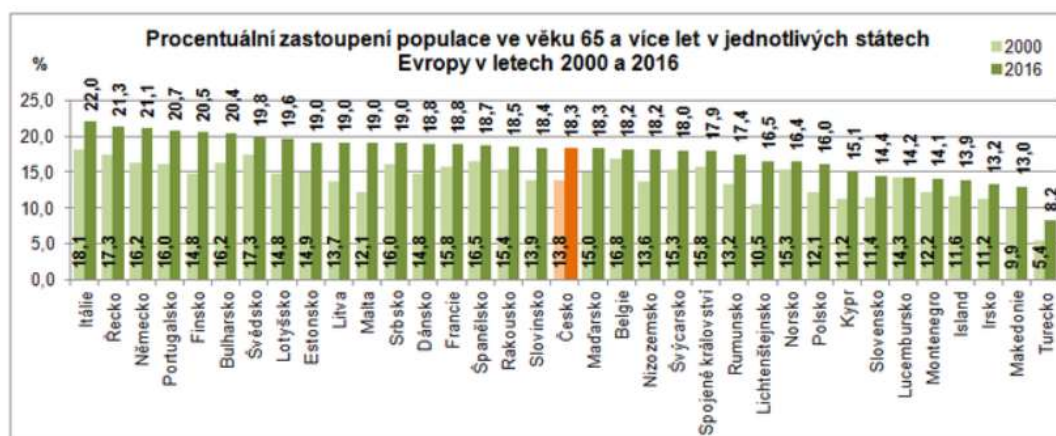
Okruh potřebných gramotností se neustále proměňuje, stejně jako se proměňují požadavky na kompetentnost občana. Osvojené vědomosti a získané dovednosti se využívají v prostředí, které se neustále mění (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 86-87). V nabídce vzdělávacích programů pro seniory převažují programy s humanitním a ekonomickým zaměřením, avšak zájem roste také o znalosti související s informačními technologiemi. Senioři projevují zájem o témata zdraví a nemoci, kultury a umění, psychologie, historie.

Mezi faktory ovlivňující kvalitu života patří například fyzický stav, funkční zdatnost, psychický a duševní stav, spokojenost s léčbou, sociální vztahy a prostředí. Senioři mohou provádět aktivity stejně jako mladší

vrstevníci, samozřejmě s ohledem na faktory související s vyšším věkem. Především jde o aktivitu zakotvenou přímo v jedinci, bez ohledu na jeho kalendářní věk (Janiš, Skopalová, 2016, s. 53-59).

Aktivní stárnutí lze vnímat i z pohledu aktivního přístupu ke své funkční gramotnosti, pochopit správně podstatu získané informace a dokázat tyto informace využít pro rozvoj nových dovedností, které vedou ke kvalitnějšímu a spokojenému životu. Edukace seniorů se zaměřením na rozvoj funkční gramotnosti směřuje k samostatnosti staršího jedince a k menšímu ekonomickému zatížení společnosti.

Graf č. 1: Evropa – populace 65 let a více v letech 2000 a 2016

Zdroj: Český statistický úřad, online

3 Výzkumná část

3.1 Výzkumná metoda - systematické review

Jako výzkumná metoda pro tuto bakalářskou práci byla zvolena teoretická diskuze ke zvolenému tématu označovaná jako systematické review. Volba této výzkumné metody souvisí s faktem, že funkční gramotnost se neodhaduje podle indikátorů, ale je jevem měřitelným mezinárodně uznávaným testem s jasně stanovenou bodovou škálou.

Přezkoumání odborné literatury nabízí dva typy recenzí odborných příspěvků, které se liší svou charakteristikou a cílem. Jedná se o systematické review a narativní review.

Narativní review vyžaduje obvykle kvalitativní přístup. Výzkumné otázky jsou všeobecné, zdroje odborných příspěvků nespecifické a závěry plynoucí z recenzí nejsou vždy založené na důkazech.

Systematické review je dobře naplánovaný přehled, který odpovídá na konkrétní výzkumné otázky, jedná se tedy o systematickou a explicitní metodiku, kde jsou výzkumné otázky specifické, recenzované zdroje jsou obvykle vybrané dle jednotného kritéria a závěry bývají ve většině případů založené na důkazech.

Popsaná charakteristika systematického review odpovídá kvantitativní metodě výzkumu. Procesu provedení a plánování systematického review se věnuje organizace The Cochrane Collaboration a doporučuje posloupnost těchto kroků pro úspěšné provedení systematického review:

1. **Výzkumná otázka** – dobře formulovaná výzkumná otázka stanoví, které články zahrneme do přehledu literatury.

2. **Studie lokalizace** – pro vyhledávání a získání vědeckých studií použijeme několik zdrojů, pro každý z těchto zdrojů popíšeme přístup.
3. **Kritické vyhodnocení studie** – stanovení specifických kritérií nám usnadní rozhodovací proces pro zařazení zdrojů do přehledu literatury.
4. **Sběr dat** – uvedení metodologického přístupu každé studie nám upřesní srovnání mezi vybranými studiemi.
5. **Analýza dat a podávání zpráv** – studie seskupíme podle metodické podobnosti, numerické a grafické znázornění odhalí poznatky čtenáře.
6. **Interpretace zjištění** – důkazy, využití získaných dat a stávající praxe nám určuje rovnováhu mezi přínosem a rizikem.
7. **Zpřesnění a aktualizace přehledu** – po zveřejnění závěrů provede vědecká komunita analýzu a doporučí kroky pro provedení následných přehledů při aktualizaci recenzí a zveřejnění nových studií souvisejících s tématem.

Systematické přezkoumání literatury využívá pevně stanovená pravidla pro provedení výzkumu a metaanalýza je statistickou metodou sjednocující výsledky vybraných studií, které jsou zahrnuty do přehledu literatury. (Systematic literature review X narrative review, online)

Výzkum této práce je tedy zaměřen kvantitativním směrem. Dle Dismana kvantitativní výzkum používá deduktivní metodu a vychází z teorie, nebo vychází z obecně formulovaného problému. „*Kvantitativní výzkum může nalézt řešení jen pro takové problémy, které je možno popsat v termínech vztahů mezi pozorovatelnými proměnnými*“ (Disman, 2011, s. 77). Jako

první krok výzkumu doporučuje formulovat základní hypotézu, tedy co očekáváme vyvozením z teorie. Technika pro analyzování obsahu sdělení se označuje jako obsahová analýza. Obsahová analýza je metodou objektivní, což znamená, že pokud bude více výzkumníků analyzovat stejný materiál, musí dojít ke stejným závěrům. Obsahová analýza vyžaduje jasné definice kvantitativních jednotek. Disman kvantitativní jednotky definuje na úrovni jednotek záznamových a jednotek kontextuálních. Záznamová jednotka měří rozsah a patří sem například slovo, věta, odstavec, kapitola, článek. Kontextuální jednotka má při srovnání se záznamovou jednotkou rozsah podstatně širší (Disman, 2011, s. 166-170).

3.2 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Cílem výzkumné části práce je zjistit aktuální závěry o tématu funkční gramotnost se zaměřením na věkovou kategorii – senior. Propojíme-li stanovený cíl práce s jasným ukazatelem narůstajícího počtu věkové kategorie populace 65 let a více (tabulka 4), nabízí se tyto výzkumné otázky:

- 1. Která konkrétní témata v souvislosti s funkční gramotností seniorů jsou ve studiích řešena?**
- 2. Jaká doporučení obsahují závěry těchto studií?**

3.3 Kritéria výzkumu, diagram výzkumu

Zvolená výzkumná metoda vyžaduje sestavit kritéria výzkumu a vysvětlit jejich výběr. Validita výzkumu je v případě zpracování přehledu literatury podstatně ovlivněna výběrem věrohodných odborných statí.

V přípravné fázi výzkumu byla literatura vyhledávána v databázích: Cochrane Library, Medline (PubMed), Google Scholar, EMBASE, EBSCO, EDUCATION DATABESA, ProQuest Education Database. Informace z těchto zdrojů pomohly pro cílenější stanovení konečného souboru použitých databází a pro upřesnění všech kritérií výzkumného souboru.

Soubor odborných článků s potřebnou tematikou byl získán z portálu elektronických informačních zdrojů Univerzity Palackého v Olomouci.

Recenzované vědecké práce byly nalezeny v multioborovém zdroji vědeckých informací pro společnost a humanitní obory – EBSCO, v citační a bibliografické databázi – Web of Science.

Konečný výběr databází zahrnutých do výzkumného souboru byl zvolen z důvodu nalezení potřebných literárních zdrojů pro hledání odpovědí na výzkumné otázky, z důvodu širokého zaměření zvolených databází a z důvodu umístění zdroje v databázi recenzovaných zdrojů univerzitní knihovny.

Přípravná fáze výzkumu také přesněji stanovila klíčová slova pro vyhledávání. Původní kombinace *funkční gramotnost – senior* byla vyhodnocena jako nevhodná a nahrazena kombinací *funkční gramotnost – starší lidé*. Termín *senior* zkrusoval nabídku databáze na zdroje s tematikou edukace školní věkové kategorie. Věková hranice respondentů výzkumů zahrnutých do analýzy zdrojů byla stanovena na minimální věkovou hranici 60 let, maximální věková hranice není limitována žádnou hranicí věku.

První výzkumná otázka specifikuje získávání aktuálních informací zvoleného tématu, proto bylo časové rozmezí publikování zdrojů zvoleno na poslední proběhlé pětileté období, leden 2014 – prosinec 2018. Pro identifikaci zdroje byla stanovena tato kritéria databáze, kritéria zdroje, kritéria výběru.

Kritéria databáze:

- Základní vyhledávání: functional literacy
- Rozšířené vyhledávání: older people

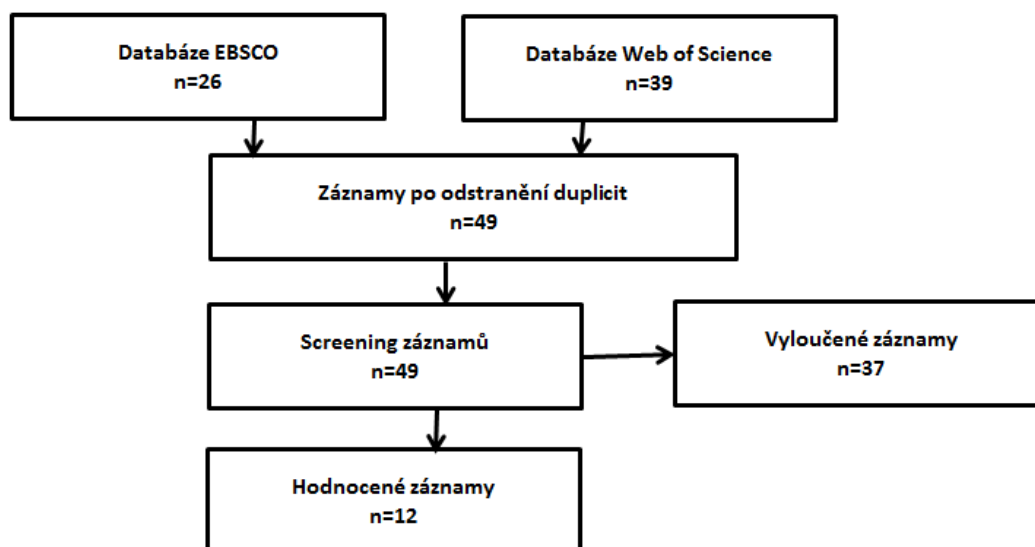
Kritéria zdroje:

- Typ zdroje: periodikum
- Datum publikování: 1-2014/12-2018
- Jazyk: angličtina

Kritéria výběru:

- Respondent výzkumu: věková kategorie 60 let a více
- Abstrakt
- Závěr

Procesní diagram výzkumu:

3.4 Analýza dat

Databáze: EBSCO – EBSCOhostResearch Databases: Academia Search Ultimate, Medline Complete, Medline. Vyhledávání: functional literacy, rozšířené vyhledávání: older people, zadání: použít související slova, časové rozmezí výběru dat 1/2014 – 12/2018. Jazyk: angličtina. Výsledek: 6 zdrojů MEDLINE Complete, 6 zdrojů MEDLINE, 14 zdrojů Academia Search Ultimate – po vyřazení duplicit celkem získáno 16 zdrojů. Zdroje byly označeny pořadovým číslem 1 – 16, z důvodu nesplnění kritéria výzkumu byly vyloučeny zdroje s označením: 3, 5, 8, 11, 12, 16. Přehledná identifikace všech zdrojů 1 – 16 uvedena v Příloze č. 1. Analýza 10 zdrojů splňující nastavená kritéria je znázorněna v tabulce č. 4.

Databáze: Web of Science – Web of science core collection. Vyhledávání: functional literacy and older people, časové rozmezí výběru dat 2014 – 2018, jazyk angličtina. Výsledek: 39 zdrojů, zdroje označeny pořadovým číslem 17 – 55, z důvodu nesplnění kritérií výběru výzkumu byly vyloučeny zdroje s označením: 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 55. Šest zdrojů bylo shodných se zdroji databáze EBSCO: 17=13, 29=6, 35=4, 37=2, 50=1, 54=10. Přehledná identifikace všech zdrojů 17 – 55 je uvedena v příloze č. 1. Analýza dvou zdrojů splňující kritéria v tabulce č. 5. Na základě nastavených kritérií zdroje se profilelo celkem 65 zdrojů. Tyto zdroje byly dále redukovány z důvodu duplicity a z důvodu nastavených kritérií na celkový počet 12 posuzovaných zdrojů.

Posuzované zdroje: název, závěr, analýza obsahu.

Zdroj 1 – databáze MEDLINE Complete

Název: Active aging - resilience and external support as modifiers of the disablement outcome: AGNES cohort study protocol.

Závěr: *The current study will renew research on positive gerontology through the novel approach to active aging and by suggesting new biomarkers of resilience and active aging. Therefore, high interdisciplinary impact is expected. This cross-sectional study will not provide knowledge on temporal order of events or causality, but an innovative cross-sectional dataset provides opportunities for emergence of novel creative hypotheses and theories.*

Analýza obsahu: Populační studie účastníků výzkumu ve věku 75, 80, 85 let z oblasti středního Finska zkoumala fyzickou zdatnost, faktory aktivního stárnutí a zdravotní gramotnost. Získaná data budou porovnána s podobnou studií z let 1989-1990. Studie poskytuje inovativní soubor dat pro vznik nových tvůrčích hypotéz a teorií v oblasti aktivního stárnutí.

Zdroj 2 – databáze Academic Search Ultimate

Název: Application of the Health Literacy INDEX on the development of a manual for prevention of falls for older adults.

Závěr: *By offering effective health information materials, older adults can play a more active role in their health care.*

Analýza obsahu: Dospělý jedinci v Portugalsku ve věku 65 let a více, s omezenou funkční zdravotní gramotností a s úrovní celkové gramotnosti na stupni 4 a méně, se stali respondenti výzkumu pro zjištění srozumitelnosti zdravotní příručky s tématem prevence pádu starších osob. Ukázalo se, že

nabídkou účinných zdravotnických informačních materiálů mohou starší dospělí lidé hrát aktivnější roli ve své zdravotní péči.

Zdroj 4 – databáze Academic Search Ultimate

Název: Asthma outcomes are poor among older adults with low health literacy.

Závěr: *Low HL is associated with poor asthma control by objective measure, and greater likelihood of ED visits and hospitalization. HL is a modifiable target for interventions to improve asthma outcomes in the elderly.*

Analýza obsahu: Studie dospělých ve věku 60 let a více, s diagnózou středně těžkého a těžkého astmatu, z oblasti New Yorku a Chicaga. Výsledky provedených krátkých testů úrovně funkční zdravotní gramotnosti S-TOFHILA prokázaly, že snížená úroveň zdravotní gramotnosti je spojená s vyšší pravděpodobností hospitalizace a horší kontrolou astmatu.

Zdroj 6 – databáze Academic Search Ultimate

Název: Factors affecting medication adherence in elderly people.

Závěr: *The findings of this study demonstrate that HL is not associated with medication adherence, but pharmacists should consider older adults' educational background and specific patient-related health problems. The results of this study indicate that full explanation of medication management by pharmacists and patients' satisfaction of patient counseling influence medication adherence in the elderly. Moreover, the development of pharmacist communication skills for patient-centered pharmaceutical care should focus on establishing a rapport with older patients, which can lead to improvement in patients' adherence to medical treatment. In this light, pharmacists should consider multifaceted and customized strategies to enhance medication adherence.*

Analýza obsahu: Zkoumání funkční zdravotní gramotnosti korejských dospělých ve věku 65 let a více, měřícím nástrojem byl test zdravotní gramotnosti. Cílem studie bylo prozkoumat faktory, které ovlivňují dodržování správné medikace. Výsledky prokázaly, že funkční zdravotní gramotnost není spojena s dodržováním medikace. Starší lidi ovlivňuje více vysvětlení léčby a poradenství zaměřené na pacienta.

Zdroj 7 – databáze Academic Search Ultimate

Název: Financial literacy is associated with white matter integrity in old age.

Závěr: *Greater financial literacy is associated with higher diffusion anisotropy in white matter of nondemented older adults after adjusting for important covariates. These results suggest that financial literacy is positively associated with white matter integrity in old age.*

Analýza obsahu: Testování starších dospělých s průměrným věkem více než 80 let pro ověření hypotézy, že vyšší finanční gramotnost je spojena s větší integritou bílé hmoty v mozku jednice. Závěr studie je, že finanční gramotnost je pozitivně spojena s integritou bílé hmoty mozku ve stáří.

Zdroj 9 – databáze Academic Search Ultimate

Název: HEALTH LITERACY AMONG THAI ELDERLY POPULATION WITH TYPE-2 DIABETES LIVING IN RURAL AREA OF THAILAND.

Závěr: *The health literacy among Thai population was not up to the standards that need to be intervened to promote better communication between them and doctors and their behavior.*

Analýza obsahu: Studie s cílem popsat zdravotní gramotnost mezi thajskými staršími lidmi s diagnózou diabetes. Průměrný věk respondentů byl více než

68 let. Závěrem je doporučeno zlepšit komunikaci mezi těmito respondenty a lékaři.

Zdroj 10 – databáze MEDLINE Complete

Název: Health literacy in old age: results of a German cross-sectional study

Závěr: *Financial deprivation was strongest predictor for limited health literacy in the total sample and stratified by age group. Limited health literacy is a frequent phenomenon in German adults aged 65 years and above. Research on health literacy in old age and the role in health disparities is urgently needed.*

Analýza obsahu: Studie hledající souvislosti mezi úrovní zdravotní gramotnosti a demografickými a socioekonomickými faktory u starších dospělých ve věku 65 let a více. Více než 60% respondentů mělo omezenou zdravotní gramotnost a nejsilnějším ovlivňujícím faktorem byla finanční deprivace.

Zdroj 13 – databáze MEDLINE Complete

Název: Patient empowerment.

Závěr: *The initiative will result in an assessment of the views, needs, benefits and barriers related to health literacy (HL) of functional performance (capacity) decline and frailty, related to ageing. The findings and the recommendations will constitute a unique tool to inform policies and decision-making at various levels.*

Analýza obsahu: Dva mezinárodní průzkumy zaměřené na lékaře a jedince ve věku 60 let a více s cílem posoudit potřeby, přínosy a překážky v oblasti zdravotní gramotnosti a funkčního výkonu. Výsledek průzkumu je jedinečným nástrojem pro ovlivnění politických rozhodnutí na různých úrovních.

Zdroj 14 – databáze MEDLINE Complete

Název: Towards understanding the links between health literacy and physical health

Závěr: *Low health **literacy** was associated with poorer health largely because it reflected general cognitive ability, educational and/or occupational levels. These variables plays some role in health beyond their association with the reading and numeracy skills captured by common health **literacy** measures.*

Analýza obsahu: Studie testovala asociace mezi zdravotní gramotností a oblastí propojenou s kognitivními schopnostmi, dosaženým vzděláním a dříve vykonávaným povoláním. Průměrný věk respondenta studie byl více než 72 let. Uvedené oblasti hrají určitou roli ve vztahu k zdravotní gramotnosti. Nízká zdravotní gramotnost je spojena s horším zdravotním stavem.

Zdroj 15 – databáze MEDLINE Complete

Název: Validation of a Single Question Health Literacy Screening Tool for Older Adults.

Závěr: *Results suggest that use of health **literacy** screening tools for **older adults** may be of value. Additional studies are needed to expand the study sample and validate the findings of this study.*

Analýza obsahu: Účelem studie bylo posoudit míru zdravotní gramotnosti starších lidí s věkem 65 let a více krátkým validním testem. Využití nástrojů pro screening zdravotní gramotnosti má svůj význam a další studie pro ověření výsledků jsou nezbytné.

Zdroj 19 – databáze PubMed

Název: Impact of illiteracy on depression symptomatology in community-dwelling older adults.

Závěr: *Illiteracy in elderly individuals was associated with a higher rate and increased severity of depression. Illiteracy negatively affected depression symptomatology, especially factors associated with self-esteem. Therefore, clinicians should carefully monitor for the presence of depression in illiterate elderly adults.*

Analýza obsahu: Míra negramotnosti starších jedinců je v mnoha zemích ještě vysoká. Na základě čtenářských dovedností bylo rozděleno 1890 respondentů ve věku 65 let a více do tří skupin. Naprosto negramotní, částečně negramotní a gramotní. Negramotní pociťovali při testování větší bezcennost. Negramotnost zvyšuje u starších jedinců závažnost deprese.

Zdroj 20 – databáze PubMed

Název: Effect of literacy level on cognitive and language tests in Korean illiterate older adults.

Závěr: *These findings suggest that literacy in performance on cognitive and language tests is an important factor in neuropsychological evaluations for older adults.*

Analýza obsahu: Dovednost číst a psát ovlivňuje funkční stav mozku. Studie ukázala, že gramotnost ve výkonu kognitivních a jazykových testů je důležitým faktorem při neuropsychologickém hodnocení starších jedinců.

Tabulka č. 4: Analýza zdrojů databáze EBCO

Označení zdroje	Rok studie	Databáze	Věková kategorie	Studie: počet účastníků/lokalizace/specifikace	Závěr
1	2018	MEDLINE Complete	75,80,85	1000/Finsko/faktory aktivního stárnutí	Inovativní data pro vznik nových hypotéz a teorií
2	2017	Academic Ultimate Search	65 a více	16/Portugalsko/srozumitelnost zdravotní příručky	Příručka je srozumitelná i při nižší ZG
4	2014	Academic Ultimate Search	60 a více	433/USA/souvislost ZG u léčby astmatu	Nízká ZG vede k horší léčbě a hospitalizaci
6	2016	Academic Ultimate Search	65 a více	160/Korea/funkční zdravotní gramotnost	Úspěšnost medikace u starších lidí ovlivňuje více poradenství a vysvětlení léčby, než úroveň funkční ZG
7	2016	Academic Ultimate Search	Průměrný věk více než 81 let	346/USA/finanční gramotnost	Úroveň FG u starších osob souvisí s propojením v oblasti mozku
9	2018	Academic Ultimate Search	Průměrný věk více než 69 let	277/Thajsko/souvislost ZG u diabetiků	ZG diabetiků Thajska je špatná
10	2018	Academic Ultimate Search	65 a více	475/Německo/ZG v souvislosti s demografickými a socioekonomickými faktory	Výzkum ZG u starších lidí je potřebný
13	2014	Academic Ultimate Search	60 a více	Evropský projekt ZG, 32 organizací, 16 zemí, centrum projektu Portugalsko	Zjistit data a doporučit nástroj v oblasti ZG pro politická rozhodnutí
14	2014	MEDLINE Complete	Průměrný věk více než 72 let	730/grant Velké Británie/testování ZG	ZG souvisí s kognitivními schopnostmi, vzděláním a profesní úrovní
15	2017	MEDLINE Complete	65 a více	64/USA/testování ZG	Screening a testování ZG starších lidí poskytuje cenné informace

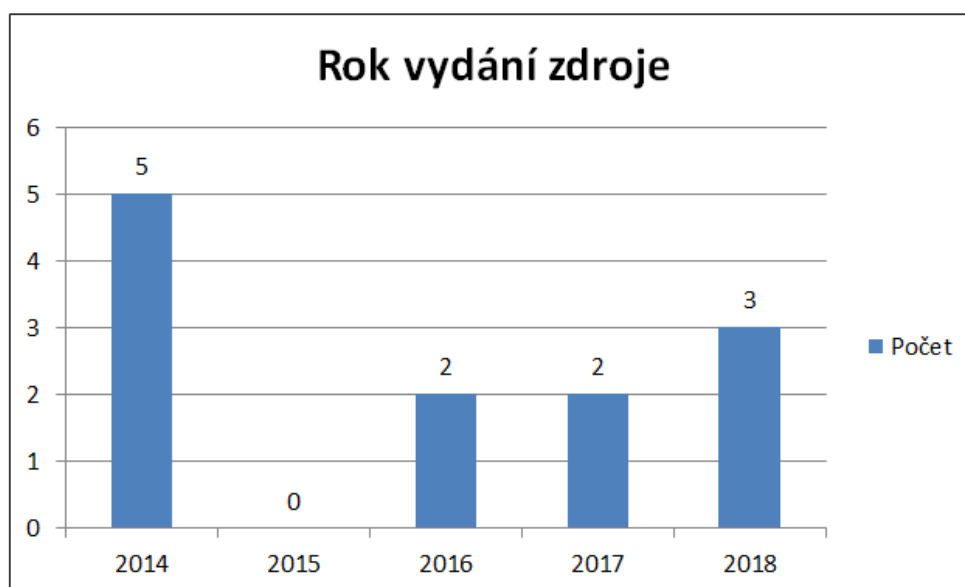
Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 5: Analýza zdrojů databáze Web of Science

Označení zdroje	Rok studie	Databáze	Věková kategorie	Studie: počet účastníků/lokalizace/specifikace	Závěr
19	2014	PubMed	65 a více	1890/Jižní Korea/negramotnost a deprese	Negramotnost je spojena s vyšším výskytem a vyšší závažností deprese
20	2014	PubMed	65 a více	203/Korea/dovednost v oblasti čtení a psaní v souvislosti kognitivních schopností	Gramotnost ovlivňuje mozek a mění se tak výkon kognitivních schopností starších lidí

Zdroj: Vlastní zpracování

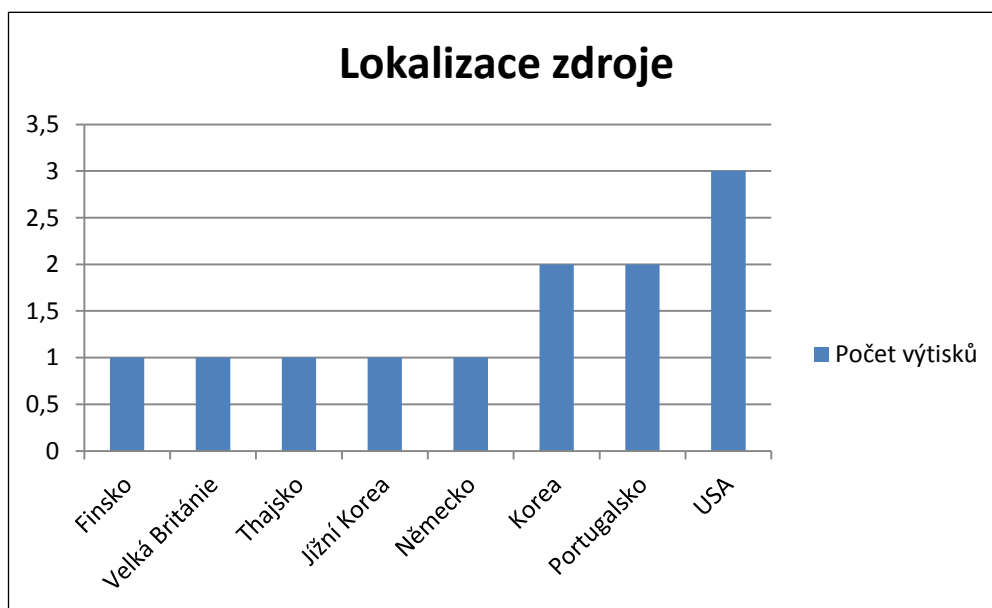
Graf č. 2: Grafické znázornění roku vydání odborných statí

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro analýzu bylo kritériem výběru určeno období leden 2014 až prosinec 2018. Zdroje vybrané dle nastavených kritérií ukazují na skutečnost, že zatímco v roce 2014 bylo publikováno u vybraných databází 5 titulů zabývajících se tématem funkční gramotnost starších lidí s věkovou kategorií 60 let a více, v roce 2015 nebyl ve vybraných databázích publikován žádný příspěvek.

Graf č. 3: Grafické znázornění lokalizace zdroje odborných statí

Zdroj: Vlastní zpracování

Přehledný graf lokalizace zdroje nabízí, při malém počtu 12 posuzovaných zdrojů, celkem 8 zemí. Země s nejvyšším počtem zdrojů odborných statí podle nastavených kritérií výběru bylo USA.

3.5 Dílčí závěr

Cílem práce bylo zjistit aktuální závěry o tématu funkční gramotnost se zaměřením na seniorskou věkovou kategorii použitím metody obsahové analýzy dostupných elektronických zdrojů z informačního systému Univerzity Palackého. Zdroje byly vyhledávány v souvislosti s hlavními klíčovými slovy, funkční gramotnost a starší lidé. Z celkového počtu 65 zdrojů bylo vhodných k další analýze pouze 12 zdrojů. Nastavený věkový limit respondenta výzkumu 60 let a více se potvrdil jako nejvíce limitující a vyřazující faktor pro možnost použití zdroje k obsahové analýze.

Při analýze zdrojů splňující nastavená kritéria se ukázalo, že hlavním odborným tématem v otázce dovedností a schopností použít získané

informace u starší věkové kategorie je oblast zdraví. Vyšší věk je podstatně ovlivněn kognitivními schopnostmi jedince. Paměť, pozornost, koncentrace, vyjadřování a především porozumění se stávají důležitými faktory ovlivňujícími kvalitu funkční gramotnosti seniora. Zaměření studií analyzovaných v této práci jednoznačně odpovídá na první výzkumnou otázku. Nejčastějším tématem studií v souvislosti s funkční gramotností seniorů je zdravotní gramotnost. Zjištěný závěr je, vzhledem k neustále se zvyšujícímu věku dožití, zcela samozřejmý. Dostupnost informace a dovednost informaci použít pomáhá starším jedincům žít déle a plnohodnotněji.

Závěry studií nesměřují jednoznačně ani preventivním, ani edukačním směrem. Jde spíše o získání inovativních dat pro vznik nových hypotéz. Populace stárne, ovšem s početnější věkovou kategorií nad 60 let má lidstvo ve své historii poměrně krátkou zkušenost. Faktory ovlivňující funkční gramotnost u vyššího věku jsou specifické právě pro tuto věkovou kategorii. Například kvalita vzdělání se neprojeví úspěšností v profesním životě, ale úspěšností v medikaci. Vyšší funkční gramotnost udržuje staršího jedince ve větší životní aktivitě, omezuje závažnost depresí. Získaná data studií poskytují cenné informace a nové teorie. Společnost získává informace k tomu, aby se připravila na zásadní proměnu věkového složení populace.

Závěr

Funkční gramotnost, jev související především s vyspělými zeměmi, se stal ukazatelem využívání získaných informací v praktickém životě jedince společnosti. Každodenní život vyžaduje řešení problémů a dobrá funkční gramotnost podporuje jedince v jeho samostatnosti. Mezigenerační přenos informací v rodině, pohlaví, věk a vykonávané povolání jsou důležitými faktory ovlivňující funkční gramotnost u respondentů proběhlých výzkumů. Muži dosahují v celkovém pohledu na výsledky těchto testů lepších výsledků, ale oblast literární gramotnosti je dominantou žen. Pozitivní vliv na stav funkční gramotnosti má souvislost s aktivnějším využíváním informací, negativní vliv má zvyšující se věk jedince. Populace stárne, průměrná délka života se zvyšuje vlivem kvalitnější zdravotní péče a lepších životních podmínek. Úroveň funkční gramotnosti starších obyvatel se stává novou oblastí zájmu výzkumů.

Věková hranice seniora se stala proměnným faktorem. Statistiky odhalují fakt, že v roce 2050 bude třetina populace starší 65 let. Aktivní životní přístup staršího jedince může podstatně změnit faktor kalendářního věku. Edukace v oblasti funkční gramotnosti je jednou z cest jak preventivně přistoupit k ekonomickému zatížení společnosti a jak dále umožnit staršímu jedinci žít plnohodnotný a aktivní život. Období stáří je více ovlivněno fyzickým a duševním stavem jedince a význam sociálních vztahů a sociálního prostředí má podstatný vliv na samostatnost seniora.

Systematický přehled informačních zdrojů, publikovaných článků v letech 2014 – 2018 zabývajících se tímto tématem, ukazuje jednoznačně na podporu funkční gramotnosti starších lidí v oblasti zdraví. Zároveň velké procento zdrojů vyřazených z důvodu nižšího věku respondenta, než byla

stanovena minimální věková hranice 60 let, ukazuje, že výzkumy funkční gramotnosti jedince vyššího věku nejsou tak časté a společnost se s tímto jevem teprve seznamuje. Vyšší hranice dožití jedince je dána kvalitnější lékařskou péčí a změnou způsobu života samotného jedince. Je tedy nutné připravit se na výraznou změnu rozložení věkových kategorií v populaci a věnovat seniorům patřičnou pozornost.

Literatura a zdroje

ANDRADE, Isabel, Catarina SILVA a Anabela Correia MARTINS.

Application of the Health Literacy INDEX on the development of a manual for prevention of falls for older adults. *Patient Education and Counseling* [online]. 2017, **100**(1), 154-159 [cit. 2019-03-10]. DOI: 10.1016/j.pec.2016.07.036.

ISSN 07383991. Dostupné z:

<https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0738399116303317>

Corca, A. (2014). Patient empowerment. *International Journal of Integrated Care (IJIC)*, *14*, 64–65. Retrieved from

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=99239465&lang=cs&site=ehost-live>

Český statistický úřad: Senioři [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/seniori>

ELLA PELLE, Carlo, Vincenzo ORSATTI, Francesco CIPOLLONE a

Giancarlo CICOLINI. Health literacy among caregivers of patients with heart failure: A multicentre cross-sectional survey. *Journal of Clinical Nursing*

[online]. 2018, **27**(3-4), 859-865 [cit. 2019-03-10]. DOI: 10.1111/jocn.14137. ISSN 09621067. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/jocn.14137>

FEDERMAN, Alex D., Michael S. WOLF, Anastasia SOFIANOU, Rachel

O'CONNOR, Melissa MARTYNENKO, Ethan A. HALM, Howard

LEVENTHAL a Juan P. WISNIVESKY. Asthma outcomes are poor among older adults with low health literacy. *Journal of Asthma* [online]. 2013, **51**(2),

162-167 [cit. 2019-03-22]. DOI: 10.3109/02770903.2013.852202. ISSN 0277-0903.

Dostupné

z:<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.3109/02770903.2013.852202>

HAN, S. Duke, Patricia A. BOYLE, Konstantinos ARFANAKIS, Debra FLEISCHMAN, Lei YU, Bryan D. JAMES a David A. BENNETT. Financial literacy is associated with white matter integrity in old age. *NeuroImage* [online]. 2016, **130**, 223-229 [cit. 2019-03-22]. DOI:

10.1016/j.neuroimage.2016.02.030. ISSN 10538119. Dostupné

z:<https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1053811916001373>

JANIŠ, Kamil a Jitka SKOPALOVÁ. *Volný čas seniorů*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5535-9.

JIN, Hyekyung, Yeonhee KIM a Sandy RHIE. Factors affecting medication adherence in elderly people. *Patient Preference and Adherence* [online]. 2016, **10**, 2117-2125 [cit. 2019-03-10]. DOI: 10.2147/PPA.S118121. ISSN 1177-889X.

Dostupné z: <https://www.dovepress.com/factors-affecting-medication-adherence-in-elderly-people-peer-reviewed-article-PPA>

Kantapong Prabsangob, Ratana Somrongthong, & Kumar, R. (2018). Health Literacy among Thai Elderly Population with Type-2 Diabetes Living in Rural Area of Thailand. *Pakistan Journal of Public Health*, 8(1), 27–31. Retrieved from

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=129846069&lang=cs&site=ehost-live>

KEENE WOODS, Nikki a Amy K. CHESSER. Validation of a Single Question Health Literacy Screening Tool for Older Adults. *Gerontology and Geriatric Medicine* [online]. 2017, 3 [cit. 2019-03-22]. DOI: 10.1177/2333721417713095. ISSN 2333-7214.

Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2333721417713095>

KIM, Byung-Soo, Dong-Woo LEE, Jae Nam BAE, et al. Impact of illiteracy on depression symptomatology in community-dwelling older adults. *International Psychogeriatrics* [online]. 2014, 26(10), 1669-1678 [cit. 2019-03-10].

KIM, JungWan, Ji Hye YOON, Soo Ryon KIM a HyangHee KIM. Effect of literacy level on cognitive and language tests in Korean illiterate older adults. *Geriatrics & Gerontology International* [online]. 2014, 14(4), 911-917 [cit. 2019-03-10]. DOI: 10.1111/ggi.12195. ISSN 14441586. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/ggi.12195>

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: možnosti, které čekají*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3604-4.

Literacy, Economy and Society. Results of the first International Adult Literacy Survey. Paris, Canada: OECD and Statistics Canada, 1995.

MATĚJŮ, Petr. Jak jsme dopadli ve výzkumu funkční gramotnosti?. *Učitelství listy*. 1998/99, 6(8), 2-3.

MATĚJŮ, Petr. Projekt SIALS - nový pohled na gramotnost dospělých. *Pro Futuro*. 1997, (2), 1-2.

MÖTTUS, René, Wendy JOHNSON, Catherine MURRAY, Michael S. WOLF, John M. STARR a Ian J. DEARY. Towards understanding the links between health literacy and physical health. *Health Psychology* [online]. 2014, **33**(2), 164-173 [cit. 2019-03-10]. DOI: 10.1037/a0031439. ISSN 1930-7810. Dostupné z: <http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/a0031439>

POKORNÁ, Dana. Společenská odpovědnost firem a andragogika. Olomouc, 2011. disertační práce (Ph.D.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta

RABUŠICOVÁ, Milada. *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. Brno: Georgetown, 2002. ISBN 80–210-2858-0.

RANTANEN, Taina, Milla SAAJANAHO, Laura KARAVIRTA, et al. Active aging – resilience and external support as modifiers of the disablement outcome: AGNES cohort study protocol. *BMC Public Health* [online]. 2018, **18**(1) [cit. 2019-03-10]. DOI: 10.1186/s12889-018-5487-5. ISSN 1471-2458. Dostupné z: <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-018-5487-5>

Senioři České republiky [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://senioricr.cz/>

STRAKOVÁ, Jana a Arnošt VESELÝ, ed. *Předpoklady úspěchu v práci a v životě: výsledky mezinárodního výzkumu dospělých OECD PIAAC*. Praha: Dům zahraničních spolupráce, 2013. ISBN 978-80-87335-53-6. - v textu mám napsáno Veselý 2013, ale asi by to mělo být jinak

STRAKOVÁ, Jana. Dovednosti českých dospělých v mezinárodním srovnání. 2013 str. 23-24 – zdroj je nově přidáný po revizi textu, přidávám odkaz na vyhledání

http://www.piaac.cz/attach/monitoring/RS_12_2013.pdf

Systematic literature review X narrative review [online]. [cit. 2019-03-01].

Dostupné z: http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S0103-21002007000200001&script=sci_arttext&tlng=en

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Lucie SMÉKALOVÁ. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5446-8.

UNESCO: Revised Recommendation concerning the International Standardization of Educational Statistics. Paris. 1978

VOGT, Dominique, Doris SCHAEFFER, Melanie MESSER, Eva-Maria BERENS a Klaus HURRELMANN. Health literacy in old age: results of a German cross-sectional study. *Health Promotion International* [online]. 2018, **33**(5), 739-747 [cit. 2019-03-10]. DOI: 10.1093/heapro/dax012. ISSN 0957-4824. Dostupné z: <https://academic.oup.com/heapro/article/33/5/739/3078054>

WAGNER, D. A. Literacy: Developing the Future. *International Yearbook of Education*. Vol. XLIII – 1991. Paris: UNESCO, International Bureau of Education, 1992.

Seznam zkratk

FG: funkční gramotnost

IALS: International Adult Literacy Survey

OECD: Organisation for Economic Co-Operation and Development

PIAAC: Programme for the International Assessment of Adult Competencies

PISA: Programme for International Student Assessment

SIAL: Second International Adult Literacy Survey

ZG: zdravotní gramotnost

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Průměrné skóre v testech funkční gramotnosti podle pohlaví

Tabulka č. 2: Průměrné skóre v testech funkční gramotnost podle věkových kategorií

Tabulka č. 3: Průměrné skóre v literární, dokumentové, numerické a celkové gramotnosti podle typu zaměstnání respondenta

Tabulka č. 4: Analýza zdrojů databáze EBSCO

Tabulka č. 5: Analýza zdrojů databáze Web of Science

Graf č. 1: Evropa populace 65 let a více v letech 2000 a 2016

Graf č. 2: Grafické znázornění roku vydání odborných statí

Graf č. 3: Grafické znázornění lokalizace zdroje odborných statí

Seznam příloh

Příloha č. 1: Identifikace zdrojů 1 – 12

Příloha č. 1: Identifikace zdrojů 1 – 12

Informační elektronické zdroje databáze EBSCO

1. zdroj **Titul:** Active aging - resilience and external support as modifiers of the disablement outcome: AGNES cohort study protocol. **Zdroj:** BMC Public Health [BMC Public Health] 2018 May 02; Vol. 18 (1), pp. 565. *Date of Electronic Publication:* 2018 May 02. **Typ publikace:** Journal Article **Jazyk:** English **DOI:** 10.1186/s12889-018-5487-5 **Databáze:** MEDLINE Complete

2. zdroj **Titul:** Application of the Health Literacy INDEX on the development of a manual for prevention of falls for older adults. **Zdroj:** Patient Education And Counseling [Patient Educ Couns] 2017 Jan; Vol. 100 (1), pp. 154-159. *Date of Electronic Publication:* 2016 Aug 04. **Typ publikace:** Journal Article **Jazyk:** English **DOI:** 10.1016/j.pec.2016.07.036 **Databáze:** MEDLINE Complete

3. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Associations between health literacy and preventive health behaviors among older adults: findings from the health and retirement study. **Zdroj:** BMC Public Health. 7/19/2016, Vol. 16 Issue 1, p1-8. 8p. 3 Charts. **Typ dokumentu:** journal article **DOI:** 10.1186/s12889-016-3267-7 **Databáze:** Academic Search Ultimate

4. zdroj **Titul:** Asthma outcomes are poor among older adults with low health literacy. **Zdroj:** Journal of Asthma. Mar2014, Vol. 51 Issue 2, p162-167.

6p. 5 Charts. **Typ dokumentu:** Article **DOI:** 10.3109/02770903.2013.852202

Databáze: Academic Search Ultimate

5. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Do health literacy and self-care behaviours affect quality of life in older persons with lung cancer receiving chemotherapy?

Zdroj: International Journal of Nursing Practice. Dec2018, Vol. 24 Issue 6, pN.PAG-N.PAG. 1p. 5 Charts. **Typ dokumentu:** Article **DOI:** 10.1111/ijn.12691 **Databáze:** Academic Search Ultimate

6. zdroj **Titul:** Factors affecting medication adherence in elderly people.

Zdroj: Patient Preference & Adherence. Oct2016, Vol. 10, p2117-2125. 9p. **Typ dokumentu:** Article **DOI:** 10.2147/PPA.S118121 **Databáze:** Academic Search Ultimate

7. zdroj **Titul:** Financial literacy is associated with white matter integrity in old age. **Zdroj:** NeuroImage. Apr2016, Vol. 130, p223-229. 7p. **Typ dokumentu:** Article **DOI:** 10.1016/j.neuroimage.2016.02.030 **Databáze:**

Academic Search Ultimate

8. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Health literacy among caregivers of patients with heart failure: A multicentre cross-sectional survey. **Zdroj:** Journal Of Clinical Nursing [J Clin Nurs] 2018 Feb; Vol. 27 (3-4), pp. 859-865. *Date of*

Electronic Publication: 2017 Dec 07. **Typ publikace:** Journal Article; Multicenter Study; Observational Study **DOI:** 10.1111/jocn.14137 **Databáze:** MEDLINE Complete

9. zdroj **Titul:** HEALTH LITERACY AMONG THAI ELDERLY POPULATION WITH TYPE-2 DIABETES LIVING IN RURAL AREA OF THAILAND. **Zdroj:** Pakistan Journal of Public Health. Mar2018, Vol. 8 Issue 1, p27-31. 5p. **Typ dokumentu:** Article **ISSN:** 2225-089 **Databáze:** Academic Search Ultimate

10. zdroj **Titul:** Health literacy in old age: results of a German cross-sectional study. **Zdroj:** Health Promotion International [Health Promot Int] 2018 Oct 01; Vol. 33 (5), pp. 739-747. **Typ publikace:** Journal Article **DOI:** 10.1093/heapro/dax012 **Databáze:** MEDLINE Complete

11. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Health Literacy, Cognitive Ability, and Functional Health Status among Older Adults. **Zdroj:** Health Services Research. Aug2014, Vol. 49 Issue 4, p1249-1267. 19p. 3 Charts. **Typ dokumentu:** Article **DOI:** 10.1111/1475-6773.12154 **Databáze:** Academic Search Ultimate

12. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Limited Functional Health Literacy, Health Information Sources, and Health Behavior among Community-Dwelling Older Adults in Japan. **Zdroj:** ISRN Otolaryngology. 2014, p1-6. 6p. **Typ dokumentu:** Article **DOI:** 10.1155/2014/952908 **Databáze:** Academic Search Ultimate

13. zdroj **Titul:** Patient empowerment. **Zdroj:** International Journal of Integrated Care (IJIC). Oct2014 Annual Conference Supplement, Vol. 14, p64-65. 2p. **Typ dokumentu:** Article **ISSN:** 1568-4156 **Databáze:** Academic Search Ultimate

14. zdroj **Titul:** Towards understanding the links between health literacy and physical health. **Zdroj:** Health Psychology: Official Journal Of The Division Of Health Psychology, American Psychological Association [Health Psychol] 2014 Feb; Vol. 33 (2), pp. 164-73. *Date of Electronic Publication:* 2013 Feb 25. **Typ publikace:** Journal Article; Research Support, Non-U.S. Gov't **DOI:** 10.1037/a0031439 **Databáze:** MEDLINE Complete

15. zdroj **Titul:** Validation of a Single Question Health Literacy Screening Tool for Older Adults. **Zdroj:** Gerontology & Geriatric Medicine [Gerontol Geriatr Med] 2017 Jun 07; Vol. 3, pp. 2333721417713095. *Date of Electronic Publication:* 20170607. **Typ publikace:** Journal Article **DOI:** 10.1177/2333721417713095 **Databáze:** MEDLINE Complete

16. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Why Do Healthy Older Adults Perform Poorly on Story Recall Based Paradigm?: An Empirical Exploration. **Zdroj:** Psychological Studies. Mar2015, Vol. 60 Issue 1, p12-16. 5p. **Typ dokumentu:** Article **DOI:** 10.1007/s12646-015-0300-3 **Databáze:** Academic Search Ultimate

Informační elektronické zdroje databáze Web of Science

17. zdroj **Databáze:** PubMed = 13. zdroj **Databáze:** Academic Search Ultimate

18. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Rural Patients' Knowledge About Heart Failure. **Zdroj:** JOURNAL OF CARDIOVASCULAR NURSING. Sep-OCT 2014, Vol. 29 Issue 5, p423-428. **Typ dokumentu:** Article **DOI:** 10.1097/JCN.0b013e31829cbcf3 **Databáze:** PubMed

19. zdroj **Titul:** Impact of illiteracy on depression symptomatology in community-dwelling older adults. **Zdroj:** INTERNATIONAL PSYCHOGERIATRIC. OCT2014, Vol. 26 Issue 10, p1669-1678. DOI: 10.1017/S1041610214001094 **Databáze:** PubMed

20. zdroj **Titul:** Effect of literacy level on cognitive and language tests in Korean illiterate older adults. **Zdroj:** GERIATRIC&GERONTOLOGY INTERNATIONAL. OCT2014, Vol. 14 Issue 4, p911-917. DOI: 10.1111/ggi.12195 **Databáze:** PubMed

21. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Development of a multivariable model to predict vulnerability in older American patients hospitalised with cardiovascular disease. **Zdroj:** BMJ OPEN. 2015, Vol. 5 Issue 8. DOI: 10.1136/bmjopen-2015-008122 **Databáze:** PubMed

22. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Depression Literacy Among American Indian Older Adults **Zdroj:** JOURNAL OF EVIDENCE-INFORMED SOCIAL WORK. 2015, Vol. 12 Issue 6, p614-627. DOI: 10.1080/15433714.2014.983284 **Databáze:** PubMed

23. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Racial/Ethnic Disparities in Knowledge About One's Breast Cancer Characteristics. **Zdroj:** CANCER. MAR 1 2015, Vol. 121 Issue 5, p724-732. DOI: 10.1002/cncr.28977 **Databáze:** PubMed

24. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Health literacy and medication administration performance by caregivers of adults with developmental disabilities **Zdroj:**

JOURNAL OF THE AMERICAN PHARMACISTS ASSOCIATION. Apr 2015, Vol. 55 Issue 2, p169-177. **DOI:** 10.1331/JAPhA.2015.14101 **Databáze:** Pubmed

25. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** The Relationship between Health Literacy and Health Status Among Elderly people in Kerman. SUM 2015. **Zdroj:** SALMAND-IRANIAN JOURNAL OF AGEING. Vol. 10 Issue 2, p146-154. **DOI:** neuvedeno. ISSN: 1735-806x **Databáze:** neuvedeno

26. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Improving Personal Characterization of Meaningful Activity in Adults with Chronic Conditions Living in a Low-Income Housing Community. SEP 2015 **Zdroj:** INTERNATIONAL JOURNAL OF ENVIRONMENTAL RESEARCH AND PUBLIC HEALTH. Vol. 12 Issue 9, p11379-11395. **DOI:** 10.3390/ijerph120911379 **Databáze:** PubMed

27. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Development of Six Arts a Culturally Appropriate Multimodal Nonpharmacological Intervention in Dementia. OCT 2015 **Zdroj:** GERONTOLOGIST. Vol. 55 Issue 5, p865-874. **DOI:** 10.1093/geront/gnu102 **Databáze:** PubMed

28. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** The Health Literacy of Hong Kong Chinese Parents with Preschool children in Seasonal Influenza Prevention: A Multiple Case Study at Household Level. DEC 1 2015. **Zdroj:** PLOS ONE. Vol. 10 Issue 12. **DOI:** 10.1371/journal.pone.0143844 **Databáze:** PubMed

29. zdroj **Databáze:** PubMed = 6. zdroj **Databáze:** Academic Search Ultimate

30. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Using information and Communication Technologies to promote Healthy Aging in Costa Rica: Challenges and Opportunities. 2016. **Zdroj:** HUMAN ASPECT OF IT FOR THE AGED POPULATION. Vol. 9755, p194-206. **DOI:** 10.1007/978-3-319-39949-2_19 **ISSN:** 0302-9743

31. zdroj VYŘAZENO **Titul:** THE ROLE LIBRARIES IN PROMOTING ADULT EDUCATION. 2016 **Zdroj:** SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION. Vol. IV, p193-203 **DOI:** 10.17770/sie 2016vol4.1545 **ISSN:** 1691-5887

32. zdroj VYŘAZENO **Titul:** The missing link to patient engagement in Italy The role of health literacy in enabling patients. 2016 **Zdroj:** JOURNAL OF ORGANIZATION AND MANAGEMENT. Vol. 30 Issue 8, p1183-1203. **DOI:** 10.1108/JHOM-01-2016-0011 **Databáze:** PubMed

33. zdroj VYŘAZENO **Titul:** The Shadows of Reading: Reasons for the Bad Results of Bulgarians in PISA studies. 2016 **Zdroj:** EUROPEAN JOURNAL OF CONTEMPORARY EDUCATION. Vol. 17 Issue 3, p368-377. **DOI:** 10.13187/ejced.2016.17.368 **ISSN:** 2304-9650

34. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Frailty, Falls, and Functional loss Education. 2016. **Zdroj:** PROCEEDINGS OF THE 2016 1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON TECHNOLOGY AND INNOVATION IN SPORTS, HEALTH AND WELLBEING (TISHW 2016) **ISBN:** 978-1-5090-5727-6

35. zdroj **Databáze:** PubMed = 4. zdroj **Databáze:** Academic Search Ultimate
36. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Associations between health literacy and preventive health behaviors among older adults. JUL 19 2016. **Zdroj:** BMC PUBLIC HEALTH. Vol. 16 Article Number: 956. **DOI:** 10.1186/s12889-016-3267-7 **Databáze:** PubMed
37. zdroj **Databáze:** PubMed = 2. zdroj **Databáze:** Academic Search Ultimate
38. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Functional health literacy in a group of Turkish patients: A pilot study. 2017 **Zdroj:** COGENT SOCIAL SCIENCES. Vol. 3, Article number: 1287832 **DOI:** 10.1080/23311886.2017.1287832 ISSN: 2331-1886
39. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Realization of home physical therapy services in Poland and the United States – a comparative study. 2017 **Zdroj:** FAMILY MEDICINE AND PROMARY CARE REVIEW. Vol. 19 Issue 3, p309-312. **DOI:** 10.5117/fmprc.2017.69296 **Databáze:** PubMed
40. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Health ream for the elderly: a feasibility study for preventive home visits. MAY 207. **Zdroj:** PRIMARY HEALTH CARE RESEARCH AND DEVELOPMENT. Vol. 18 Issue 3, p242-252. **DOI:** 10.1017/S1463423617000019 **Databáze:** PubMed
41. zdroj **VYŘAZENO** **Titul:** Fear of Falling and Related Factors in a Community-based Study of People Years and Older in Thailand. JUN 2017.

Zdroj: INTERNATIONAL JOURNAL OF GERONTOLOGY. Vol. 11 Issue 2, p80-84. **DOI:** 10.1016/j.ijgr.2016.06.003 **ISSN:** 1873-9598

42. zdroj VYŘAZENO **Titul:** The Brazilian version of the 20-item rapid estimate of adult literacy in medicine and dentistry. AUG 29 2017 **Zdroj:** PEERJ. Vol. 5 Article Number: e3744. **DOI:** 10.7717/peerj.3744 **Databáze:** PubMed

43. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Low health literacy and healthcare utilization among immigrants and non-immigrants in Switzerland. NOV 2017. **Zdroj:** PATIENT EDUCATION AND COUNSELING. Vol. 100 Issue 11, p2020-2027. **DOI:** 10.1016/j.pec.2017.05.023 **Databáze:** PubMed

44. zdroj VYŘAZENO **Titul:** What support of young presenting a first psychotic episode, when schooling is being challenged. DEC 2017. **Zdroj:** ENCEPHALE_REVUE DE PSYCHIATRIE CLINIQUE BIOLOGIQUE ET THERAPEUTIQUE. Vol. 43 Issue 6, p570-576 **DOI:** 10.1016/j.encep.2017.10.001 **Databáze:** PubMed

45. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Health Literacy and Health Status in People With Chronic Heart Failure. JAN-FEB 2018. **Zdroj:** CLINICAL NURSE SPECIALIST. Vol. 32 Issue 1, p.29-42. **DOI:** 10.1097/NUR.0000000000000346 **ISSN:** 0887-6274

46. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Relationship between Health Literacy and life Style of Women in Khomeinishahr, Iran: A Cross-Sectional Study. JAN 2018

Zdroj: WORLD FAMILY MEDICINE. Vol. 16 Issue 1, p127-132. **DOI:** 10.5742/MEWFM.2018.93207 **ISSN:** 1839-0188

47. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Health literacy among caregivers of patients with heart failure: A multicentre cross-sectional survey. FEB 2018. **Zdroj:** JOURNAL OF CLINICAL NURSING. Vol. 27 Issue 3-4, p859-865. **DOI:** 10.1111/jocn.14137 **Databáze:** PubMed

48. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Understanding the need for assistance with survey completion in people with Huntington disease. MAR 2018. **Zdroj:** QUALITY OF LIFE RESEARCH. Vol. 27 Issue 3, p801-810. **DOI:** 10.1007/s11136-017-1747-6 **Databáze:** PubMed

49. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Assessing competence at a higher level among older adults: development of the Japan Science and Technology Agency Index of Competence (JST-IC). APR 2018. **Zdroj:** AGING CLINICAL AND EXPERIMENTAL RESEARCH. Vol. 30 Issue 4, p383-393. **DOI:** 10.1007/s40520-017-0786-8 **Databáze:** PubMed

50. zdroj **Databáze:** PubMed = 1. zdroj **Databáze:** Academic Search Ultimate

51. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Asset Literacy Following Stroke: Implications for Disaster Resilience. JUN 2018. **Zdroj:** DISASTER MEDICINE AND PUBLIC HEALTH PREPAREDNESS. Vol. 2 Issue 3, p312-320. **DOI:** 10.1017/dmp.2017.66 **Databáze:** PubMed

52. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Association of financial Literacy With Hospitalization in Community-dwelling Older Adults. JUL 2018. **Zdroj:** MEDICAL CARE. Vol. 56 Issue 7, p596-602. **ISSN:** 0025-7079 **Databáze:** PubMed

53. zdroj VYŘAZENO **Titul:** The exercise of human rights citizenship by older adults with intellectual disability in Ireland. OCT 2018. **Zdroj:** JOURNAL OF INTELLECTUAL DISABILITY RESEARCH. Vol. 62 Issue 10, p875-887. **DOI:** 10.1111/jir.12543 **Databáze:** PubMed

54. zdroj **Databáze:** PubMed = 10. zdroj **Databáze:** MEDLINE Complete

55. zdroj VYŘAZENO **Titul:** Impact of Parents' Comprehensive Health Literacy on BMI in Children: A Multicenter Cross-Sectional Study in Japan. DEC 201. **Zdroj:** JOURNAL OF SCHOOL HEALTH. Vol. 88 Issue 12, p910-916. **DOI:** 10.1111/josh.12700 **Databáze:** PubMed